

FINANSINSPEKTIONEN

Bankbarometer

---

16 april 2020

INNEHÅLL

OM BANKBAROMETERN	3
Rapportens omfattning och disposition	3
SAMMANFATTNING	4
DEN SVENSKA BANKMARKNADEN	5
Fördelning av bankernas utlåning	5
Bankernas utlåning till allmänheten	5
Bankernas finansiering	6
Bankernas lönsamhet	7
Bolåneaktörer utanför banksektorn	8
Översikt – Betaltjänster	9
STORBANKER	10
RETAILBANKER	12
SPARBANKER	13
KONSUMTIONSKREDITFÖRETAG	14
VÄRDEPAPPERSBANKER	15
LEASINGBOLAG	16
BILAGA 1 – KATEGORISERING AV FÖRETAGEN	17

Om Bankbarometern

I Bankbarometern ges en övergripande bild av utvecklingen i de svenska kreditföretagen, baserat på läget vid det senaste halvårsskiftet.

I rapporten beskriver vi översiktligt utvecklingen för de cirka 150 banker, kreditmarknadsföretag, bostadskreditinstitut och betalningsinstitut som FI har tillsyn över.¹ Rapporten är deskriptiv och har inte som syfte att bedöma stabiliteten i det svenska banksystemet likt Finansinspektionens stabilitetsrapport. Bankbarometern ges ut en gång i halvåret. I denna utgåva har alla siffror referensdatumet 31 december 2019 om inget annat anges.

Det innebär att konsekvenserna av coronaviruset för bankerna inte syns i denna rapport.

RAPPORTENS OMFATTNING OCH DISPOSITION

Bankbarometern beskriver det svenska banksystemet, men det bör poängteras att i synnerhet de tre storbankerna även har omfattande verksamhet utanför Sverige. En annan avgränsning är att utländska banker med verksamhet i Sverige inte ingår i rapporten förutom i avsnittet Den svenska bankmarknaden.

Bankbarometern utgår från den konsoliderade gruppnivån för de svenska banker som ingår i en så kallad konsoliderad situation. Det betyder exempelvis att enskilda dotterbolag till svenska banker och kreditmarknadsföretag som står under FI:s tillsyn inte räknas separat utan ingår i den konsoliderade nivån. Dessutom är det värt att nämna att utlåningsverksamhet även bedrivs av finansiella företag som inte är banker eller kreditmarknadsföretag, men dessa ingår inte i Bankbarometern. Bostadskreditinstitutens och betalningsinstitutens verksamhet beskrivs dock i avsnittet ”Den svenska bankmarknaden”.

I det svenska banksystemet förekommer flera olika typer av institut med sinsemellan relativt stora skillnader i affärsmodell och inriktning. För att åskådliggöra och bättre belysa dessa skillnader delar vi i Bankbarometern in instituten i ett antal kategorier utifrån deras huvudsakliga verksamheter (se bilaga 1). Kategorierna Övriga företag och Utländska filialer och dotterbolag beskrivs inte närmare i rapporten, men ingår i de totala siffrorna för svensk bankmarknad.

---

¹ I denna rapport benämns banker och kreditmarknadsföretag i huvudsak med samlingsnamnet ”banker”. Skillnaden mellan en bank och ett kreditmarknadsföretag är att i en bank ingår betalningsförmedling via generella betalningssystem, exempelvis RIX och Bankgirot. Även de bostadskreditinstitut och betalningsinstitut som ligger utanför banksystemet inkluderas i rapporten. Informationen som ligger till grund för Bankbarometern är i huvudsak den löpande inrapportering som svenska finansiella företag under tillsyn är skyldiga att göra till FI. Inrapporteringen baseras på EU-reglering (Corep). Utöver de 150 svenska företag som FI har full tillsyn över finns ett 30-tal svenska filialer till utländska banker som driver verksamhet i Sverige, t.ex. filialer till Danske Bank, Nordea och DNB.

Sammanfattning

De svenska bankernas lönsamhet minskade något under det andra halvåret 2019. En förklaring är att konkurrensen på bolånemarknaden var under perioden fortfarande hög vilket ledde till lägre marginaler för bankerna. För första gången hade retailbankerna en större andel av nyutlåningen på bolånemarknaden än storbankerna.

Bolånemarknaden fortsatte att växa i Sverige under andra halvan av 2019 och bolånestocken växte med 2,1 procent (4,8 procent i årstakt). De tre svenska storbankerna hade fortsatt en majoritet av utlåningen men retailbankerna tog för första gången en större andel av nyutlåningen än storbankerna. Bostadskreditinstituten fortsatte att växa och behöll sin andel på 6 procent av nyutlåningen.

Företagsutlåningen i Sverige, exklusive finansiella företag, minskade med 1 procent under det andra halvåret 2019. Sett över helåret 2019 ökade dock företagsutlåningen med 3,3 procent

Lönsamheten i de svenska bankerna minskade något under 2019, bland annat till följd av ökad konkurrens, lägre marginaler på bolånemarknaden och stora it-investeringar. Lönsamheten var dock under perioden fortfarande hög jämfört med övriga stora banker i EU och i Norden. Det beror bland annat på att de svenska bankerna har lägre kostnader till följd av en utbredd digitalisering, som har lett till färre fysiska bankkontor och en lägre personaltäthet inom många funktioner.

Ytterligare en anledning till den något lägre lönsamheten är att kreditförlusterna ökade något. Andelen problemlån var dock fortfarande mycket låg ur ett EU-perspektiv. Det var framför allt inom kategorin konsumtionskreditföretag som andelen problemlån i relation till utlåning ökade mest.

Den svenska bankmarknaden

De svenska bankernas lönsamhet minskade något under det andra halvåret 2019. En förklaring är att bankernas marginaler blivit lägre. Konkurrensen på bolånemarknaden var hög och storbankerna fortsatte under halvåret att tappa marknadsandelar till mindre aktörer.

FÖRDELNING AV BANKERNAS UTLÅNING

De svenska bankerna lånar i huvudsak ut till hushåll och företag i Sverige. Sammantaget stod de tre svenska storbankerna, Svenska Handelsbanken, SEB och Swedbank, för 54 procent av all utlåning på den svenska bankmarknaden vid det senaste årsskiftet (se diagram 1). Deras dominans har dock avtagit något sedan 2015 då mindre banker, bland annat de så kallade retailbankerna,² började ta större marknadsandelar på framförallt bolånemarknaden. År 2015 hade de dåvarande fyra svenska storbankerna, där även Nordea ingick, 77 procent av den svenska bolånemarknaden. Denna andel har i dag sjunkit till 73 procent för dessa fyra banker.

De svenska storbankerna har även omfattande bankverksamhet utanför Sverige. Sett till de svenska bankernas samlade utlåning även utanför Sverige stod storbankerna för 72 procent av den totala utlåningen vid det senaste årsskiftet (se diagram 2).

BANKERNAS UTLÅNING TILL ALLMÄNHETEN

Utlåningen till allmänheten består av lån till hushåll och icke-finansiella företag.³ De svenska bankernas utlåning till allmänheten ökade med 0,7 procent under det andra halvåret 2019 och den totala lånestocken låg på 7 500 miljarder kronor (se diagram 3). Bostadsutlåningen fortsatte att öka och steg med 2,4 procent under halvåret, medan företagsutlåningen sjönk med 1 procent.

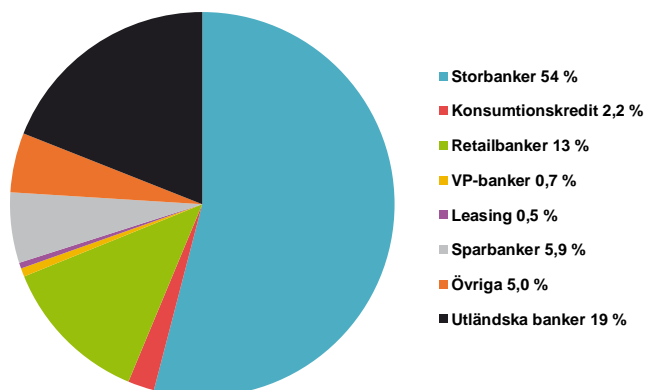
Utlåningen till allmänheten i Sverige var 6 600 miljarder kronor, en volym som

² För en beskrivning av företagen i de olika kategorierna, se bilaga 1, sidan 17.

³ Icke-finansiella företag inkluderar även offentlig sektor.

Diagram 1: Utlåning till allmänheten i Sverige

Procent

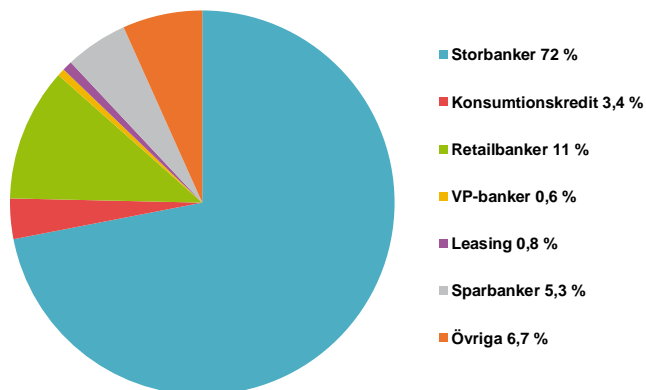

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

Diagram 2: Fördelning av svenska bankers totala utlåning

Procent

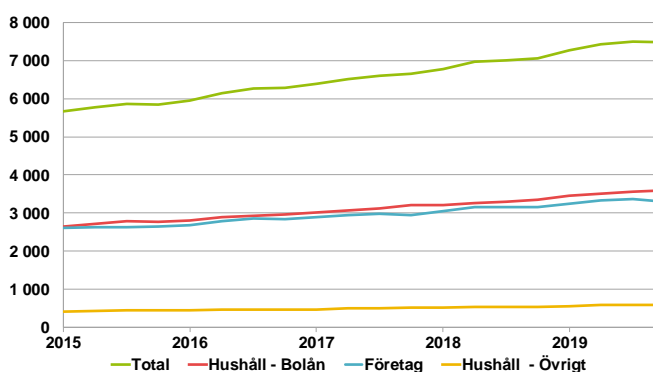

Källa: FI.

Anm.: Avser total utlåning till allmänheten, även utanför Sverige.

Diagram 3: Svenska bankers totala utlåning till allmänheten

Miljarder kronor

Källa: FI.

Anm.: Avser total global utlåning till allmänheten i Sverige.

ökade med 0,9 procent under det andra halvåret 2019. Av denna volym utgör utländska bankers utlåning i Sverige drygt 1 300 miljarder kronor, en volym som var konstant under halvåret. En stor del av utlåningen till allmänheten är till hushåll. Av denna stod i sin tur bolån för 3 500 miljarder kronor, en volym som ökade med 2,1 procent under halvåret. Omkring 510 miljarder kronor gick till andra former av utlåning till hushåll (i huvudsak olika konsumtionskrediter), en volym som var relativt stabil under halvåret. Utlåningen till svenska icke-finansiella företag var 2 500 miljarder kronor, en volym som sjönk marginellt under halvåret (se diagram 4).

Den totala nyutlåningen på bolånemarknaden under det andra halvåret 2019 var 72 miljarder kronor och för första gången stod retailbankerna för en större andel än storbankerna, 32 respektive 30 procent av nyutlåningen. De tre storbankernas marknadsandel har haft en negativ trend under en längre tid medan samtliga övriga grupper av företag, som har signifikanta bolånestocker, har ökat sin andel. Utöver det har de nya bostadskreditinstituten snabbt tagit plats på marknaden (se diagram 5).

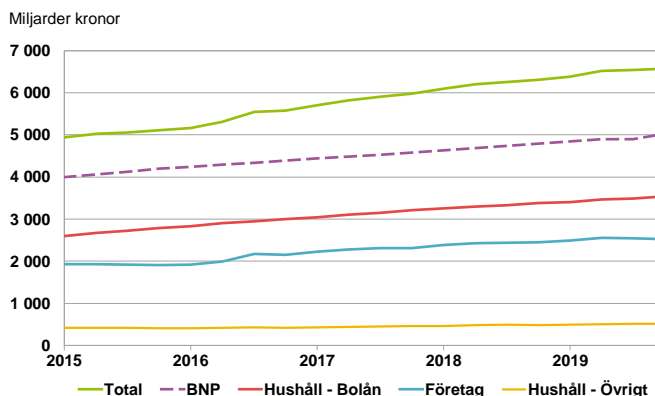
Jämfört med den allmänna ekonomiska utvecklingen har utlåningen på den svenska bankmarknaden vuxit i en snabbare takt under de senaste åren. Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) har vuxit med 4,7 procent i genomsnittlig årstakt sedan 2014, medan utlåningen har ökat med 6,7 procent.

BANKERNAS FINANSIERING

Bankernas utlåning finansieras i huvudsak av inlåning från allmänheten och av obligationer som emitterats på marknaden. De svenska bankernas totala finansiering, i form av inlåning och marknadsupplåning, var 8 200 miljarder kronor vid det senaste årsskiftet. Av detta bestod 45 procent, eller 3 700 miljarder kronor, av olika slags inlåning från allmänheten.

Marknadsfinansiering i form av obligationslån som bankerna emitterat stod för 55 procent (4 500 miljarder kronor), se diagram 6. Detta är en relativt hög andel marknadsfinansiering jämfört med snittet bland banker inom EU (EU-banker), där

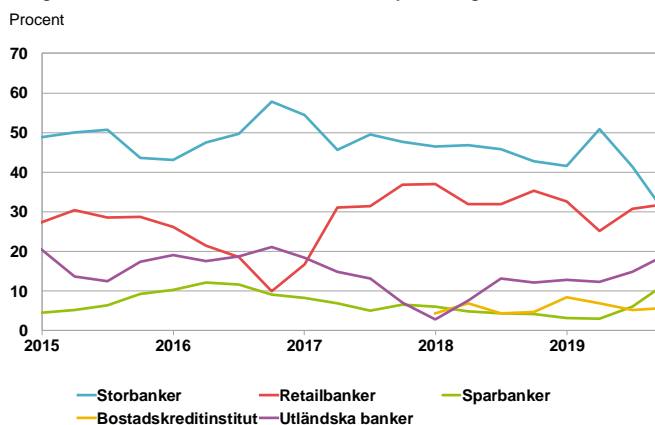
Diagram 4: Utlåning till allmänheten i Sverige

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

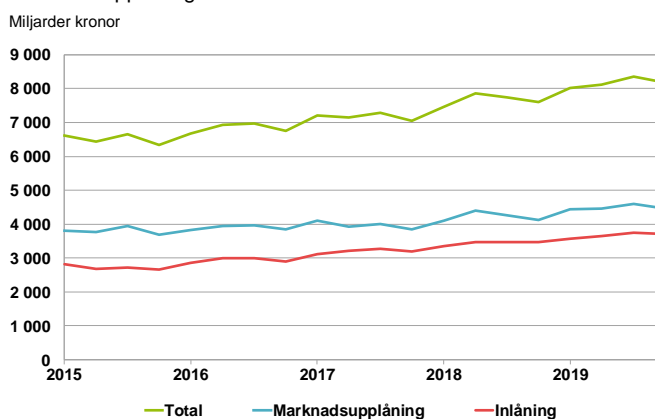
Diagram 5: Svenska bolån - andelar av nyutlåningen

Källa: FI.

Anm.: Avser respektive kategoris andel av nyutlåning under det senaste halvåret. Nyutlåning har beräknats som differens i bolånestocken vid andra halvårets 2019:s start och slut.

Diagram 6: Bankernas finansiering i form av inlåning och marknadsupplåning

Källa: FI.

Anm.: Enbart svenska banker på gruppnivå.

andelen är cirka 25 procent. Under det andra halvåret 2019 ökade inlåningen från allmänheten med 1,4 procent, medan marknadsfinansieringen var relativt konstant. Lägre totala finansieringskostnader är ytterligare en anledning till att svenska banker haft högre lönsamhet än den genomsnittliga EU-banken.

Den utestående volymen av säkerställda obligationer i svenska kronor⁴ var totalt 1 900 miljarder kronor, en volym som ökade med 2,5 procent under halvåret. Motsvarande ökning för den svenska bolånestocken var under samma period 2,1 procent (se diagram 7).

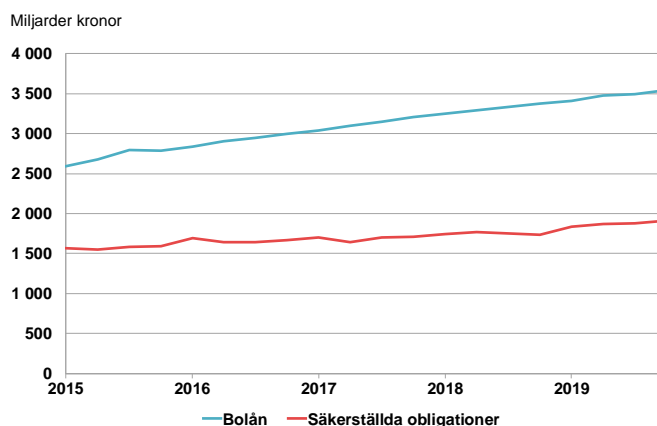
BANKERNAS LÖNSAMHET

Avkastningen på eget kapital har varit relativt stabil för det svenska banksystemet och har under de senaste åren varierat mellan 9 och 14 procent (se diagram 8). Vid utgången av andra halvåret 2019 låg avkastningen på 11 procent, vilket visar på en något avtagande trend, som bland annat beror på lägre bolånemarginaler. Ytterligare en faktor som påverkade bankernas lönsamhet under halvåret var högre kostnader. Den svenska bankmarknadens kostnader i relation till intäkter (K/I-kvot) låg vid det senaste årsskiftet på 51 procent (se diagram 9).

En annan viktig faktor för lönsamheten är kreditförlusterna. Ett mått på kreditkvaliteten som driver kreditförlusterna är storleken på bankernas problemlån. Andelen problemlån i relation till total utlåning steg under andra halvåret 2019 till 1,2 procent (se diagram 10). Problemlånen växer marginellt hos samtliga kategorier av företag men det är framför allt hos företag vars affärsmodell bygger på uppköp av problemlån (till stor del från utlandet) och bolag som ger ut konsumtionskrediter som nivån har ökat.

För majoriteten av de svenska bankerna är räntenettet den viktigaste intäktskällan. Räntenettomarginalen kan förväntas vara högre för riskfyllda krediter (exempelvis konsumtionskrediter) än krediter med lägre

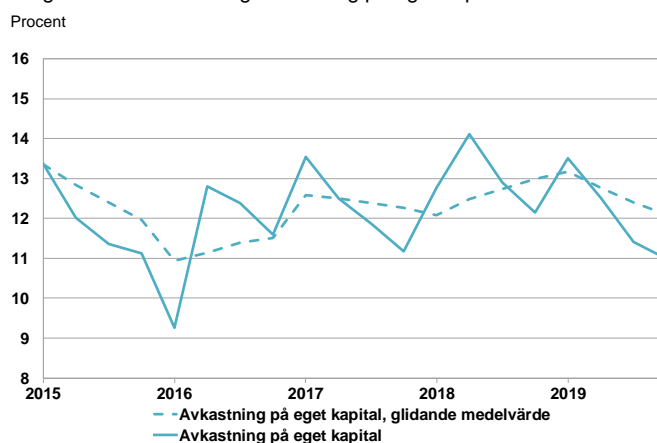
Diagram 7: Utestående volymer av säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor och svenska bolån

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

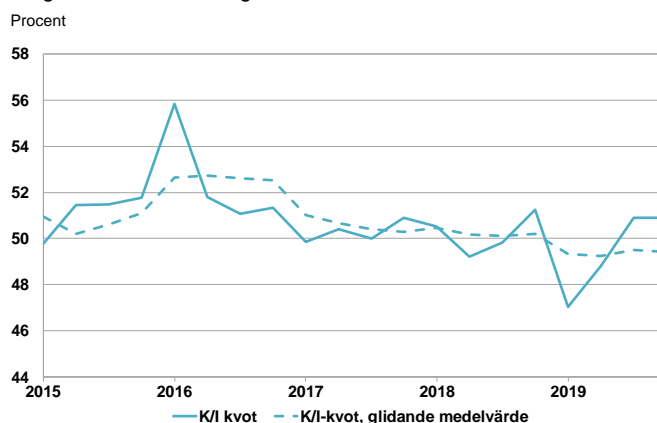
Diagram 8: Genomsnittlig avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen. Den låga avkastningen på eget kapital under första kvartalet 2016 förklaras av en nedskrivning av goodwill i SEB.

Diagram 9: Genomsnittlig K/I-kvot

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom av samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen. Den högre kvoten under första kvartalet 2016 förklaras av en nedskrivning av goodwill i SEB.

⁴ Säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor används som en proxy för volymen av svenska säkerställda obligationer.

risk (exempelvis bolån).⁵ Men räntenettomarginalen förklaras också av andra faktorer, exempelvis konkurrensförhållanden. För den svenska bankmarknaden som helhet låg räntenettomarginalen på en stabil nivå på omkring 1,4 procent vid det senaste årsskiftet (se diagram 10).

BOLÅNEAKTÖRER UTANFÖR BANKSEKTORN

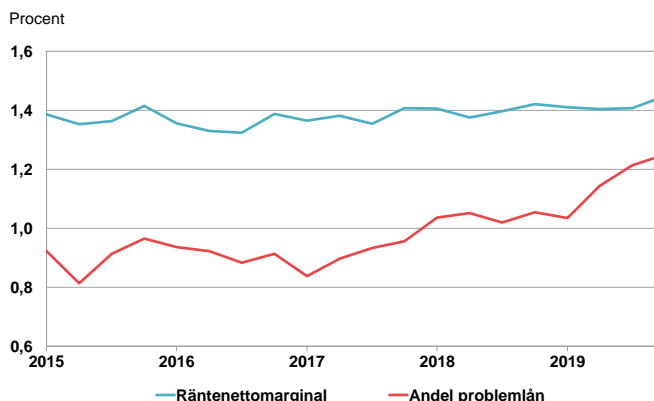
Historiskt har bolån nästan uteslutande tillhandahållits av banker, som håller bolånen på sina balansräkningar och finansierar dem genom inlåning och genom att emittera säkerställda obligationer.

Under de senaste åren har dock kreditgivare utanför banksektorn etablerat sig på den svenska bolånemarknaden. Dessa aktörer finansierar inte bolån med inlåning och behöver därför inte tillstånd som bank eller kreditmarknadsbolag. Trots att det inte ställs samma krav på dessa aktörer som på banker, till exempel i form av kapital- och likviditetskrav, så gäller i huvudsak samma regler för att skydda bolånetagarna.

De nya bolåneaktörerna har olika affärsmodeller, men förenas av att de ofta överför bolånen till ett närliggande företag som i sin tur överför kreditrisken till institutionella investerare. Volymerna som de nya aktörerna generar är fortfarande mycket små i förhållande till den totala bolånestocken (0,6 procent), men under det andra halvåret 2019 stod de nya aktörerna för 6 procent av bolånestockens ökning (se diagram 5). Den sammanlagda utlåningen var 21,7 miljarder kronor – en ökning med 25 procent sedan utgången av första halvåret 2019 (se diagram 11).

Hittills har samtliga aktörer med påbörjad verksamhet valt att rikta in sig på låg kreditrisk och deras nytulning har lägre belåningsgrad än genomsnittet för nya bolån i Sverige. Hittills har inga konstaterade kreditförluster uppkommit.

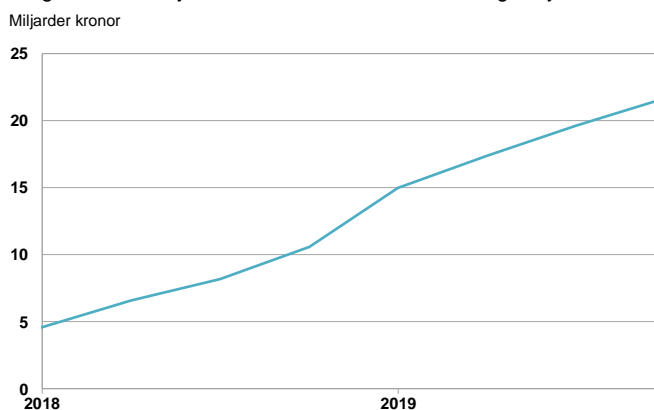
Diagram 10: Genomsnittlig räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut.

Diagram 11: De nya bolåneaktörernas totala utlåningsvolym

Källa: FI.

⁵ Räntenettomarginalen har beräknats som räntenettet i relation till den totala utlåningen till allmänheten.

ÖVERSIKT – BETALTJÄNSTER

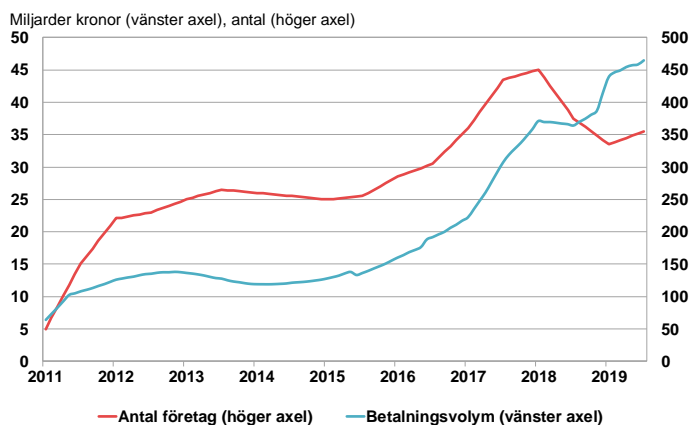
Antalet företag som betraktas som betaltjänstföretag, och som har tillstånd från Finansinspektionen att förmedla betaltjänster, har ökat kraftigt under de senaste åren. Vid utgången av 2019 fanns det 37 stycken betaltjänstföretag och några av de största är Bamboora, Trustly, Loomis, Nokas och Kivra.

Företagen har ofta vitt skilda affärsmodeller. Många förmedlar olika slags betallosningar, ofta inom e-handeln, medan andra i första hand är kortinlösare. Det finns även företag som erbjuder så kallade lånebaserad gräsrotsfinansiering (crowdfunding) och så kallade person-till-person-lån (peer-to-peer).

Företagen har dock gemensamt att de inte har banktillstånd och därmed inte får ta emot inlåning. Det innebär att de inte får ta emot betalmedel och använda dessa i andra syften än att tillhandahålla själva betalningen. Generellt sett drivs företagen ofta av teknisk utveckling och av att vilja modernisera och effektivisera delar av finansmarknaden. De blir ofta kategoriserade som så kallade fintech-bolag och de fungerar ofta som en mellanhand mellan konsumenten och en traditionell bank.

De volymer som betaltjänstföretag förmedlar har vuxit snabbt de senaste fem åren. Sedan 2011 har volymerna ökat med 10 procent per halvår (se diagram 12). En anledning, förutom att företagen har blivit många fler, är den snabba tekniska utvecklingen som har gett dem möjlighet och incitament till att utforska nya produkter på de finansiella marknaderna. Vidare har efterfrågan på digitala banktjänster- och lösningar visat sig vara stor. Det har gett avtryck i utvecklingen för betaltjänstföretagen som grupp.

Diagram 12: Antal betaltjänstföretag och deras totala betalningsvolymer

Källa: FI.

Anm.: Avser halvårsvisa volymer. Inrapportering av betalningsvolymer kan skilja sig mellan instituten.

Storbanker

De svenska storbankernas avkastning på eget kapital minskade något under det andra halvåret 2019. Det beror på att de har fått lägre marginaler, vilket kan bero på högre konkurrens på bolånemarknaden.

Den genomsnittliga avkastningen på eget kapital för de tre svenska storbankerna – Svenska Handelsbanken, SEB och Swedbank – har varit relativt stabil de senaste åren. Det senaste året har avkastningen dock haft en svagt fallande trend och vid utgången av det andra halvåret 2019 låg den på 12 procent. Avkastningsnivån var dock väsentligt högre än genomsnittet för andra storbanker inom EU, som uppgick till 7 procent under samma period.⁶ De svenska bankerna har även fortsatt en högre avkastning på eget kapital än de övriga nordiska storbankerna, som består av Nordea, Danske Bank och Den Norske Bank (DNB) (se diagram 13).

En förklaring till att lönsamheten har sjunkit för de svenska storbankerna är bland annat lägre marginaler på bolån⁷ och att kostnadsnivåerna har ökat. Kostnaderna i relation till intäkterna steg något under det andra halvåret 2019, till 42 procent. Kostnadsökningen kan till viss del hänföras till kostnader för att förebygga penningtvätt.

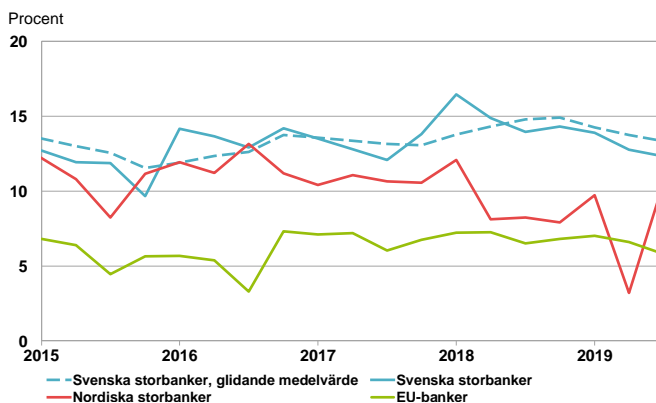
Genomsnittliga K/I-kvoten hos EU-bankerna var fortfarande markant högre (mellan 60 och 65 procent), och även de övriga nordiska storbankerna låg högre (se diagram 14). En anledning till att de svenska storbankerna har lägre kostnader är att de är mer digitaliserade än genomsnittet av EU:s banker. Det har gjort det möjligt för de svenska storbankerna att ha färre fysiska bankkontor och en lägre personaltäthet inom många funktioner.

De samlade intäkterna för de svenska storbankerna ökade under andra halvåret 2019 med 1,2 procent, medan motsvarande kostnadsökning var 6,5 procent (se diagram 15). Storbankernas största intäktskälla är räntenettet. Andelen intäkter från

⁶ EBA:s viktade genomsnitt av de största bankerna i EU.

⁷ Se "Bankernas marginal på bolån", Finansinspektionen.

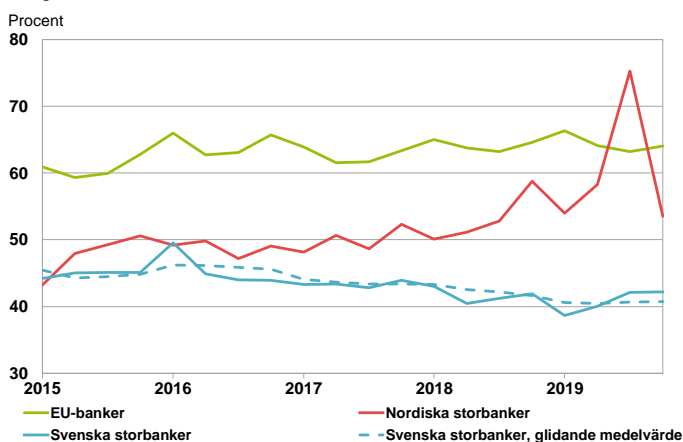
Diagram 13: Avkastning på eget kapital

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Det låga värdet under tredje kvartalet 2019 är en konsekvens av att Nordea har redovisat nedskrivningar som avser it-system och kostnader för omstrukturering.

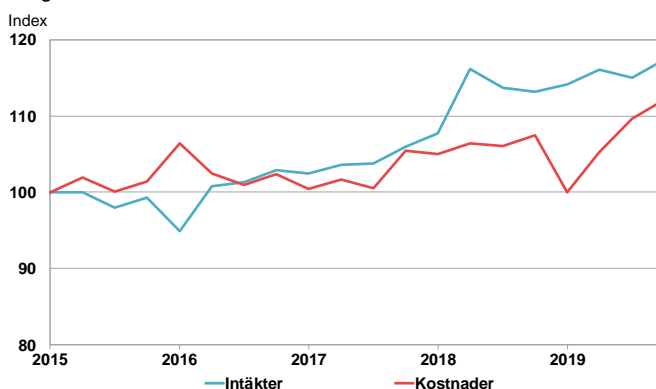
Diagram 14: K/I-kvot

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Det höga värdet under tredje kvartalet 2019 är en konsekvens av att Nordea redovisat nedskrivningar som avser it-system och kostnader för omstrukturering.

Diagram 15: Intäkter och kostnader för svenska storbanker

Källa: FI.

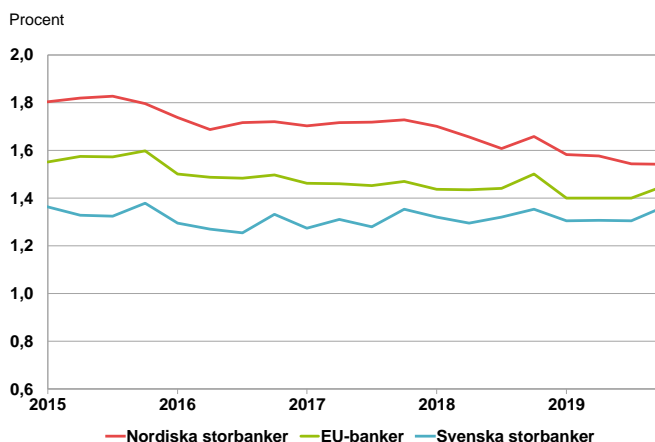
räntenettet i relation till de totala intäkterna har varit relativt oförändrad under de senaste åren och låg under andra halvåret 2019 på 56 procent.

Utvecklingen av storbankernas räntenettomarginal har varit relativt stabil under de senaste åren och uppgick vid utgången av det andra halvåret 2019 till 1,4 procent (se diagram 16). Det var lägre än snittet för de andra storbankerna i EU och för de övriga nordiska storbankerna, vilket delvis förklaras av att utlåningsvolymernas sammansättning skiljer sig åt. De svenska storbankerna har i allmänhet en högre andel bolån, vilket medför en lägre risk och lägre marginaler.

Storbankernas utlåning till allmänheten är relativt jämnt fördelad mellan lån till hushåll och lån till icke-finansiella företag. Vid utgången av första halvåret 2019 var storbankernas totala utlåning till allmänheten 5 400 miljarder kronor. Hälften av detta – 2 700 miljarder kronor – var bolån, 140 miljarder kronor bestod av annan utlåning till hushåll och 2 500 miljarder kronor var utlåning till icke-finansiella företag (se diagram 17). Tillväxttakten i storbankernas utlåning stagnerade under halvåret till följd av en lägre företagsutlåning. Bolånestocken ökade med 1,8 procent, vilket dock är lägre än för bankmarknaden som helhet.

En annan viktig faktor bakom den högre lönsamheten för storbankerna i Sverige, jämfört med genomsnittet i resten av EU, är att storbankerna har låga kreditförluster. Kreditförlusterna ökade dock något under 2019, men från en låg nivå. Andelen problemlån har legat stabilt på ungefär 0,7 procent, vilket är lägre än andelen hos de nordiska storbankerna. Motsvarande andel för de andra storbankerna i EU har varit mycket högre – cirka 3 procent vid senaste årsskiftet – trots att kreditkvaliteten har förbättrats kraftigt under de senaste åren (se diagram 18).

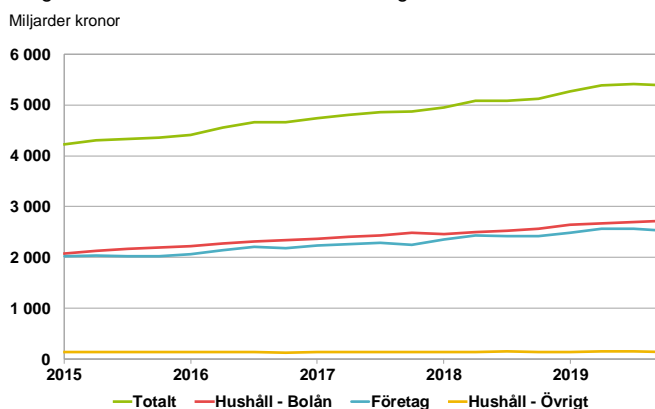
Diagram 16: Räntenettomarginal

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade en genom summering av samtliga institut.

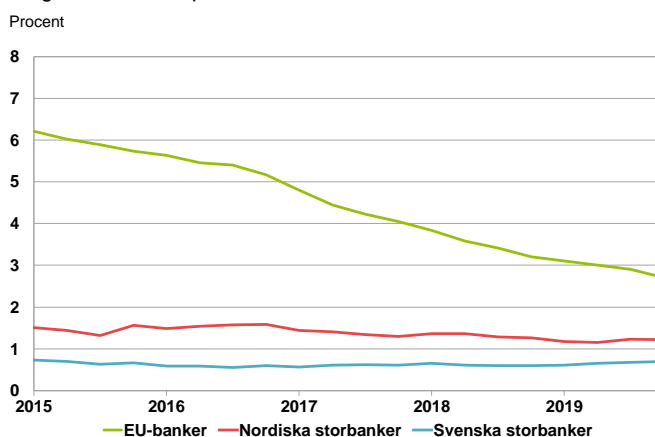
Diagram 17: Storbankernas totala utlåning till allmänheten

Källa: FI.

Anm.: Avser all utlåning på gruppnivå.

Diagram 18: Andel problemlån

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Retailbanker

Retailbankerna fortsätter att konkurrera på bolånemarknaden och har nu en större andel av nyutlåningen än storbankerna. Avkastningen på eget kapital har dock fallit för retailbankerna till följd av bland annat stora investeringskostnader.

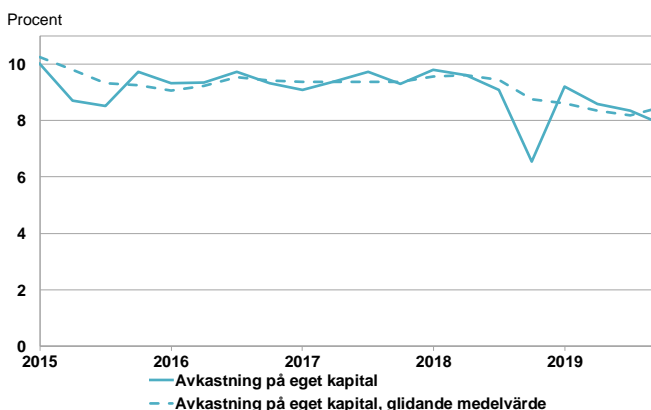
Gemensamt för de fyra retailbankerna i Sverige – SBAB, Länsförsäkringar Bank, Skandiabanken och Landshypotek – är att de är inriktade på utlåning till hushåll samt mindre och medelstora företag, i huvudsak i Sverige. Deras fokus är på bolån och lån med annan fast egendom som säkerhet.

Sammantaget har lönsamheten sjunkit sedan 2015 och uppgick vid utgången av andra halvåret 2019 till 8 procent av eget kapital (se diagram 19). Den nedåtgående trenden förklaras till viss del av högre kostnader relaterade till stora it-projekt. Retailbankernas sammanlagda kostnader i relation till deras intäkter låg vid det senaste årsskiftet på 46 procent.

För retailbankerna har den höga utlåningstillväxten under de senaste åren helt bestått av bolån. Totalt ökade utgivningen av bolån med 3,7 procent under andra halvåret 2019, vilket var en högre tillväxttakt än för bankmarknaden som helhet. Bolånen utgjorde då 78 procent av retailbankernas totala utlåning och de hade en marknadsandel av den svenska bolånestocken på strax under 20 procent samt den största andelen av nyutlåningen på bolånemarknaden (se diagram 5). Inom företagsutlåning har volymen varit relativt oförändrad under de senaste kvartalen på omkring 170 miljarder kronor (se diagram 20). Räntenettet är den dominerande intäktskällan och en stor majoritet av de totala intäkterna.

Kreditkvaliteten har stadigt förbättrats för retailbankerna, vilket delvis är en effekt av den större andelen bolån. Andelen problemlån har halverats jämfört med nivån 2015. Räntenettomarginalen steg något och var vid det senaste årsskiftet strax över 1 procent (se diagram 21), vilket dock var lägre än storbankernas 1,4 procent och sparbankernas 1,6 procent.

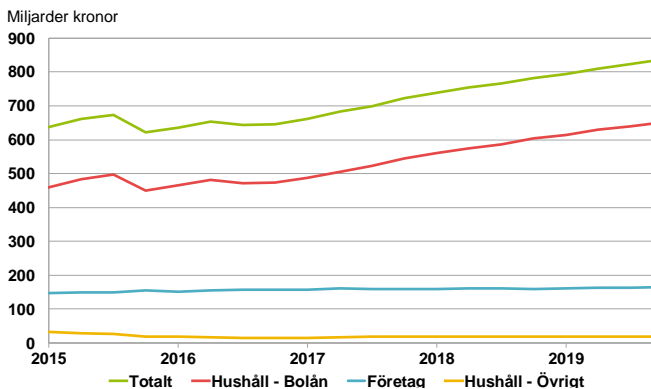
Diagram 19: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Den låga kvoten under det fjärde kvartalet 2018 beror till stor del på att Länsförsäkringar Bank gjorde nedskrivningar av immateriella tillgångar i samband med att banken slutförde ett it-projekt.

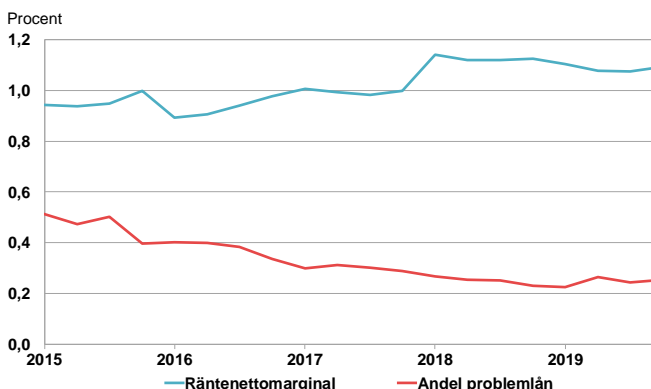
Diagram 20: Utlåning

Källa: FI.

Anm.: Nedgången i utlåning under 2015 berodde på att Skandiabanken sålde av sin verksamhet i Norge.

Diagram 21: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI och Standard & Poor's.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Sparbanker

Sparbankernas utlåning har ökat under lång tid, särskilt inom bolån, och den fortsatte att öka även under det andra halvåret 2019. Lönsamheten har stigit gradvis de senaste åren och närmar sig genomsnittet på bankmarknaden.

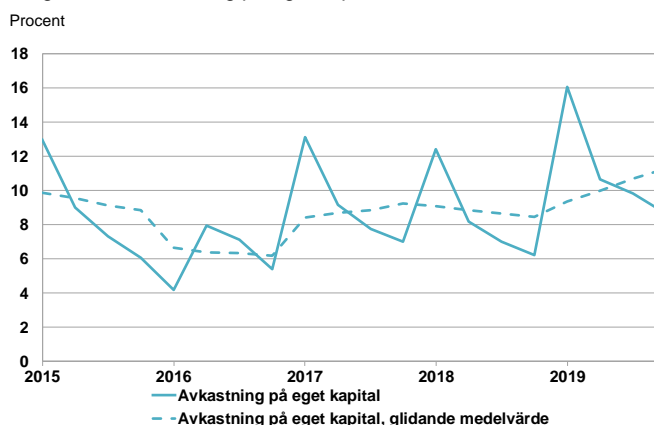
Kategorin sparbanker består av 59 banker, som skiljer sig åt vad gäller storlek och lönsamhet. Gemensamt är att varje sparbank verkar inom ett specifikt geografiskt område. Sparbankerna har i regel som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och det lokala näringslivet.

Den genomsnittliga lönsamheten har under en längre period varit lägre för sparbankerna än för övriga banker på marknaden som helhet. En bidragande orsak kan vara att sparbankerna i de flesta fall inte har samma avkastningskrav som andra banker. Avkastningen på eget kapital var 9 procent vid det senaste årsskiftet och har en positiv trend (se diagram 22). Det finns dock en stor spridning bland de olika sparbankerna eftersom deras lönsamhet ofta är kopplad till den ekonomiska utvecklingen i den egna hemmaregionen.

Sparbankernas affärsvolymerna har vuxit stadigt de senaste åren. Utlåning till hushåll är den dominerande delen av sparbankernas volymer, vilket liknar den fördelning som retailbankerna har. Sparbankernas utlåning till allmänheten hade under det andra halvåret 2019 en tillväxttakt på 2,7 procent vilket var lägre än retailbankerna som hade 3,3 procent. Sparbankernas totala lånestock uppgick till 400 miljarder kronor (se diagram 23).

För sparbankerna har kreditkvaliteten fortsatt att förbättras under de senaste åren. Andelen problemlån i relation till den totala utlåningen låg på omkring 0,5 procent under andra halvåret 2019. Det var något högre än för retailbankerna, som har en större andel bolån. Sparbankerna hade en i princip oförändrad räntenettomarginal på omkring 1,6 procent under det andra halvåret 2019 (se diagram 24).

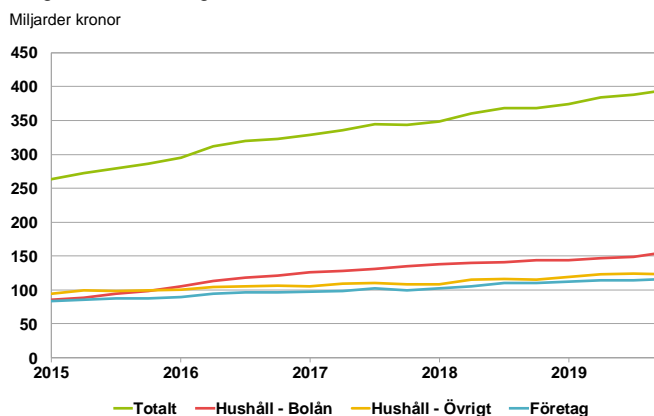
Diagram 22: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

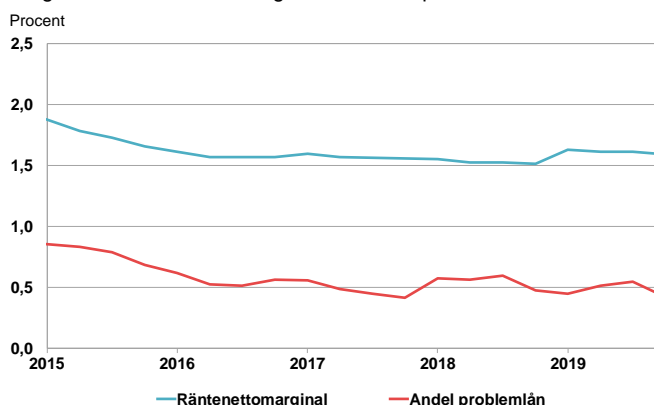
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalerna. Den cykliska trenden beror på att många sparbanker får utdelningar från Swedbank under det första kvartalet varje år.

Diagram 23: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 24: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Konsumtionskreditföretag

Lönsamheten fortsatte att falla trots att tillväxten av konsumtionskrediter fortsatte att öka, för kategorin som helhet. Det beror bland annat på större kreditförluster, höga investeringskostnader och en ökad konkurrens om allt rörligare kunder.

Konsumtionskreditföretagens kärnverksamhet är lån utan säkerhet till hushåll.⁸ Bland företagen finns också några bolag som även köper förfallna fordringar av andra företag.

Avkastningen på eget kapital för företagen som helhet har historiskt varit ungefär som för bankmarknaden överlag. Nivån har dock fallit betydligt och låg vid det senaste halvårsskiftet på i genomsnitt 5 procent (se diagram 25). Detta beror bland annat på att flera bolag investerar mycket, exempelvis i it-system, och att kreditförlusterna har ökat markant under halvåret. Kostnaderna motsvarade, vid utgången av det första halvåret 2019, 69 procent av intäkterna.

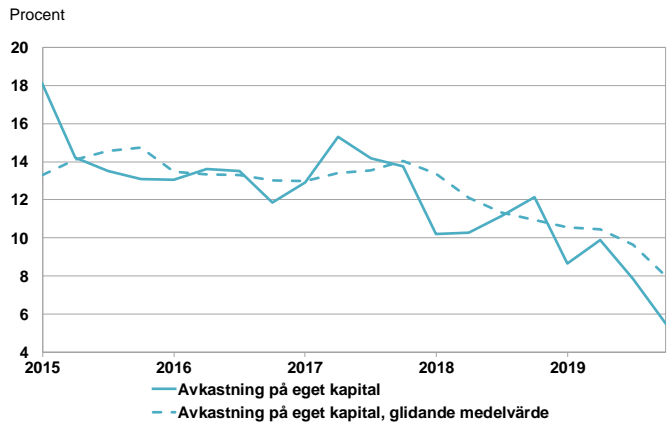
Konsumtionskreditföretagens utlåning till allmänheten växte med ungefär 7 procent under det andra halvåret (se diagram 26). Framför allt ökade större konsumtionskrediter som andel av nytulningen.⁹

Konsumtionskreditföretagen är den kategori av företag på bankmarknaden som har den högsta räntenettomarginalen – den låg på strax under 7 procent under det andra halvåret 2019. Den höga marginalen fungerar som kompensation för den högre risknivån i utlåningen, som utmärks av en markant högre andel problemlån än för de andra kategorierna av banker. Det beror delvis på att några av företagen köper förfallna fordringar av andra företag. Andelen problemlån har vuxit i snabbare takt än för den totala utlåningen för dessa företag sedan 2016. Under andra halvåret 2019 steg andelen problemlån och vid årsskiftet låg nivån på 12 procent (se diagram 27). Det berodde, i vissa fall, på ökade problemlån i samband med expansioner på nya marknader.

⁸ Konsumtionskreditföretag inkluderar endast konsumentkreditföretag som är banker eller kreditmarknadsföretag.

⁹ Se även "Svenska konsumtionslån" (2019), Finansinspektionen.

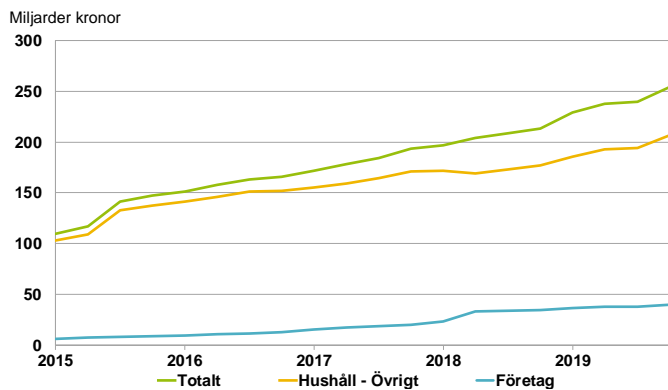
Diagram 25: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

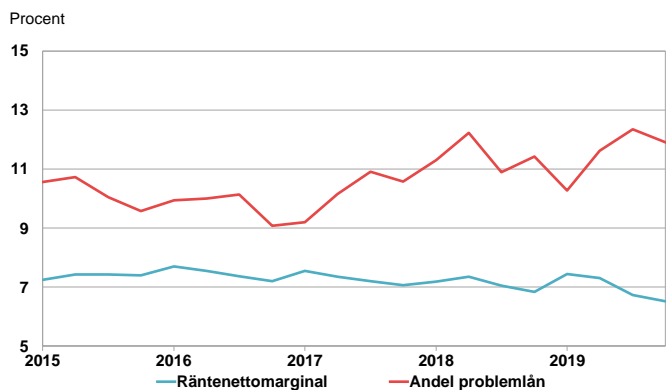
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

Diagram 26: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 27: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Värdepappersbanker

Nettoinflöden i fonder och utvecklingen på aktiemarknaderna var fortsatt hög under det andra halvåret 2019, vilket avspeglade sig i värdepappersbankernas avkastning på eget kapital. Bolån fortsatte att vara en liten, men växande, produkt.

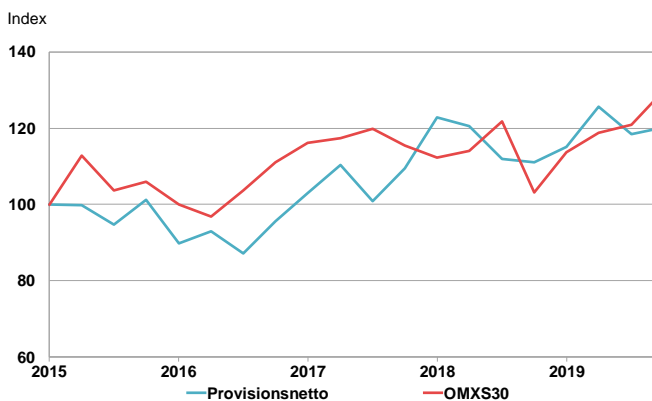
De fyra värdepappersbankerna i Sverige är inriktade på handel med värdepapper samt fond- och kapitalförvaltning. Två av dem fokuserar på institutionella kunder samt förmögenhetsförvaltning och personlig rådgivning. De andra riktar sig till en bredare kundkrets med digitala plattformar för att förmedla olika sparprodukter samt bolån.

Värdepappersbankerna har en affärsmodell som är baserad på avgifter. Därför är provisionsnettot en viktig intäktskälla som, vid det senaste årsskiftet, stod för 72 procent av de totala intäkterna. Det samlade provisionsnettot har ökat snabbt de senaste åren. En bidragande faktor till det har varit positiva nettoinflöden till fonder och en stark utveckling på aktiemarknaderna. Denna trend fortsatte under 2019 med en positiv utveckling av provisionsnettot, men den sjönk marginellt under den andra halvan av året (se diagram 28).

Värdepappersbankerna har överlag en hög avkastning på eget kapital, som steg ytterligare och låg på över 20 procent vid utgången av det andra halvåret 2019. Det är högt både sett till de genomsnittliga nivåerna de senaste fem åren och i jämförelse med andra kategorier av banker (se diagram 29). Förutom en god utveckling på aktiemarknaden berodde den höga avkastningen på att kostnaderna sjönk något jämfört med motsvarande period 2018. För kategorin som helhet motsvarade kostnaderna 65 procent av intäkterna vid utgången av det andra halvåret 2019.

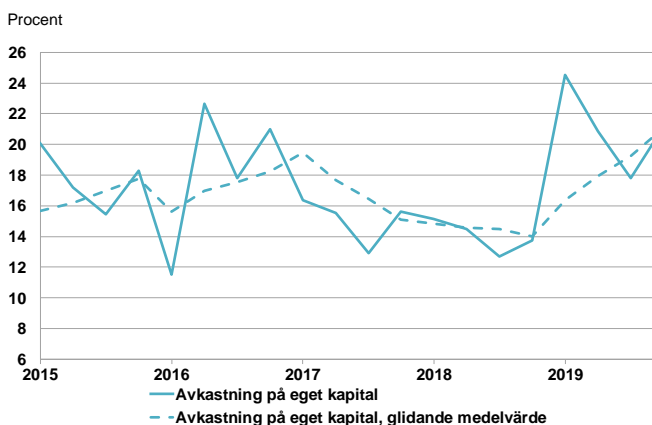
Värdepappersbankernas utlåning har vuxit snabbt de senaste fem åren, dock från låga nivåer. Utlåningen är i huvudsak kopplad till värdepappersdepåer, men bolån är en växande produkt (se diagram 30). Sett till den totala bankmarknaden är värdepappersbankernas andel av utlåningen fortfarande liten.

Diagram 28: Provisionsnetto och OMX 30 aktieindex

Källa: FI.

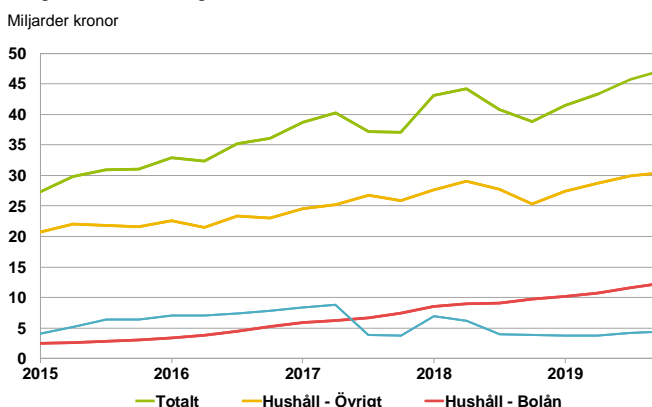
Diagram 29: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalerna. Den stora ökningen under första halvåret 2019 beror till viss del på en reavinst hänförlig till en avyttring som Carnegie gjorde.

Diagram 30: Utlåning

Källa: FI.

Leasingbolag

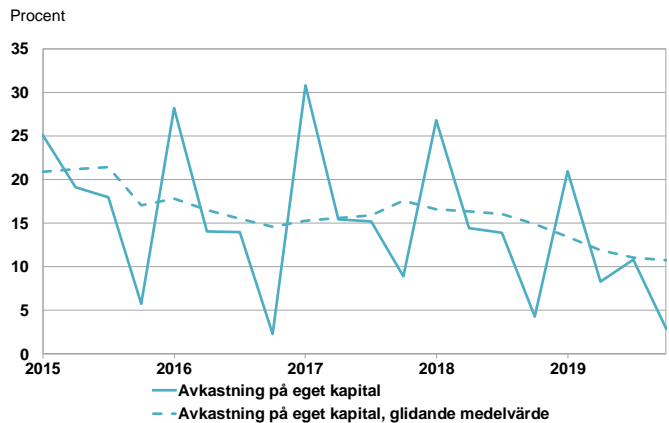
Leasingbolagens lönsamhet visar på en avtagande trend samtidigt som problemlånen ökade, dock från låga nivåer. Tillväxten i utlåningen fortsatte att vara hög, både mot hushåll och företag.

De sju leasingbolagen i Sverige har en annan affärsmodell än de traditionella kreditföretagen. Leasingbolagens verksamhet syftar ofta till att stödja försäljningen i en icke-finansiell företagskoncern genom att erbjuda produkt-, sälj-, och kundfinansiering. I några fall handlar det om koncerner inom fordonsindustrin. Eftersom leasingbolagen är nischade mot produkt- och säljfinansiering är de mer konjunktur-känsliga än många andra typer av kreditföretag. Avkastningen på eget kapital tenderar att vara mycket volatil (se diagram 31). Det kan till viss del bero på att många av bolagen ingår i större koncerner, vilket innebär att moderbolaget kan styra bolagens redovisade vinst.

Utlåningen har vuxit relativt snabbt de senaste åren, och hade en god tillväxttakt under andra halvan av 2019. Leasingbolagens utlåning utgör dock en mycket liten del av bankmarknadens totala utlåning. Utlåningen bestod, vid det senaste årsskiftet, av ungefär lika delar företagsutlåning och konsumentkrediter (se diagram 32).

Leasingbolagen har som grupp en hög kreditkvalitet. De har en låg andel problemlån i relation till deras totala utlåning jämfört med de flesta andra företagstyper på bankmarknaden, men nivån steg under andra halvåret 2019 och låg på 0,7 procent (se diagram 33). En hög grad av säkerheter i kreditgivningen gör att kreditförluster för leasingbolagen normalt uppstår först när kunden inte kan betala tillbaka sitt lån, samtidigt som återförsäljaren inte heller har betalningsförmåga och marknadsvärdet på säkerheten för lånet understiger restskulden på leasingbolagets fordran.

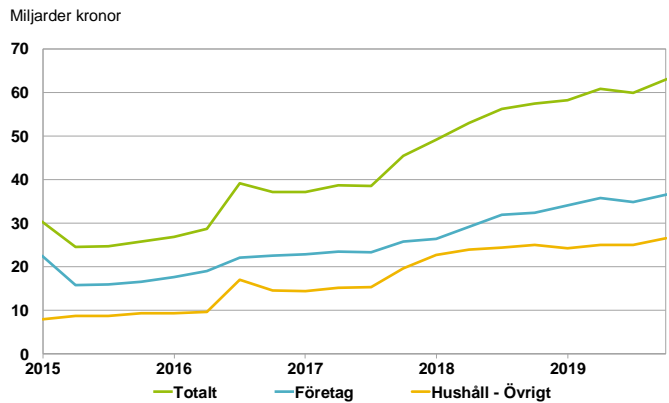
Diagram 31: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

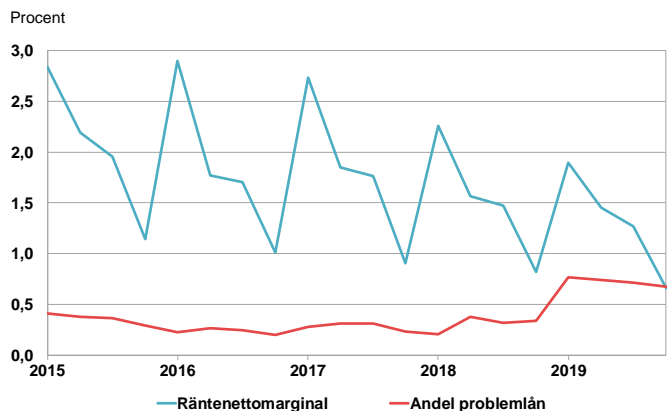
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

Diagram 32: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 33: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

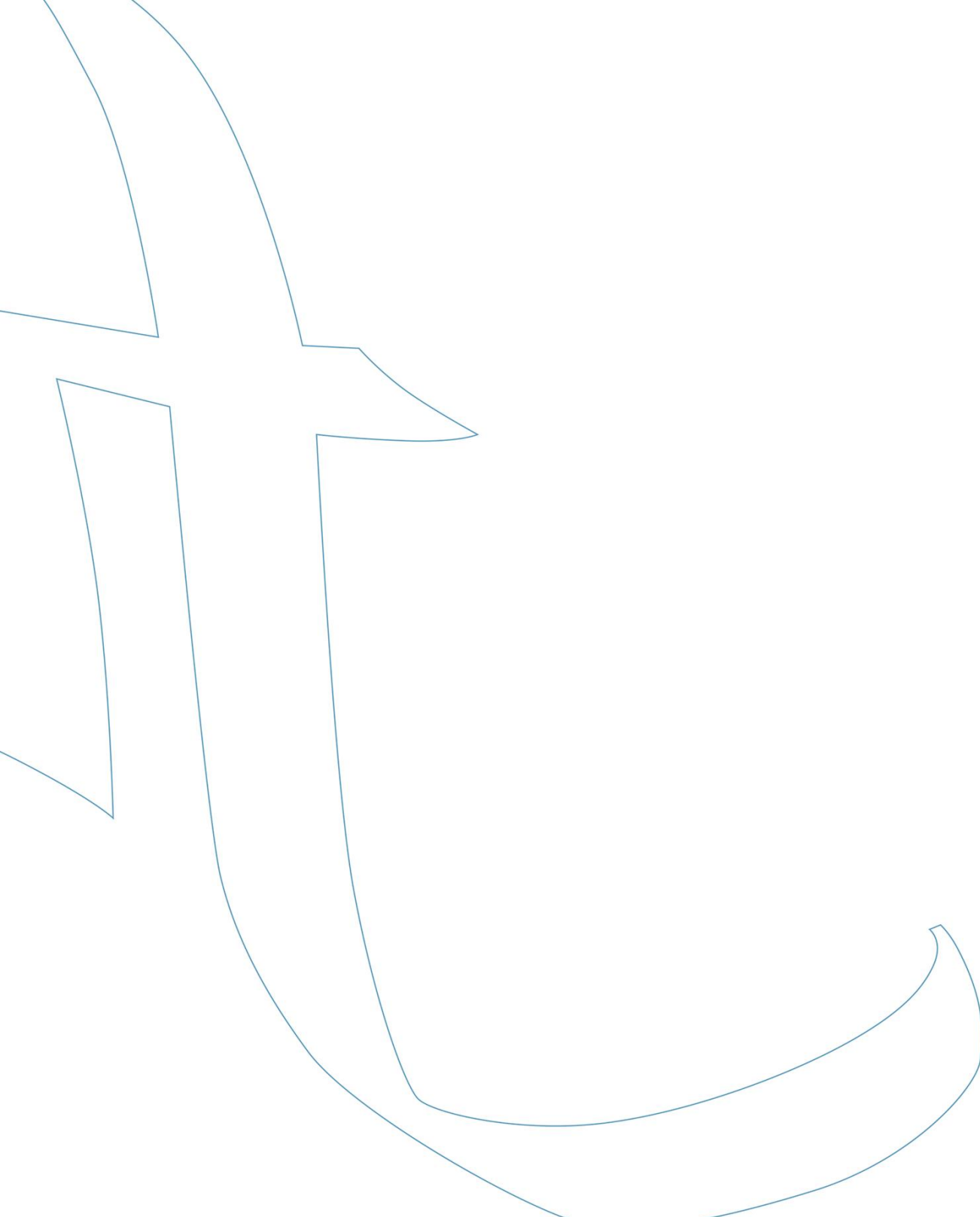
Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Bilaga 1 – Kategorisering av företagen

Tabellen ger exempel på risker och sårbarheter som kan förknippas med respektive kategori av företag. Det innebär alltså inte att samtliga enskilda företag inom en kategori nödvändigtvis är särskilt exponerade mot just dessa risker och sårbarheter.

Kategori	Exempel på särdrag	Exempel på risker och sårbarheter	Banker som ingår
Storbanker (3 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Brett utbud av finansiella tjänster till hushåll och företag. Hög andel marknadsfinansiering. Hög grad av systemvikt, de utför många funktioner som är kritiska för samhället. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot fastighetsmarknaden. Sårbarhet mot oförväntade störningar på sina finansieringsmarknader. 	SEB, Svenska Handelsbanken och Swedbank.
Retailbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån med säkerhet. Intäkterna drivs av räntenetto. Finansierar sig genom inlåning från allmänheten och marknadsfinansiering. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot bostads- och fastighetsmarknaden. Koncentrationer i tillgångar och intäktskällor. 	Skandiabanken, SBAB Bank, Länsförsäkringar Bank och Landshypotek Bank.
Sparbanker (59 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Har som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och näringslivet. Erbjuder traditionella banktjänster inom ett givet geografiskt område. Intäkterna drivs av räntenetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ ekonomisk utveckling i sitt geografiska område. Saknar kapitalstarka ägare. 	De fem största är Sparbanken Skåne, Sparbanken Nord, Sparbanken Sjuhärad, Varbergs Sparbank och Sörmlands Sparbank.
Konsumtionskreditföretag (13 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån utan säkerhet och olika slags betaltjänster. Flera banker inom denna kategori är inriktade mot fintech. Många av företagen är webbaserade. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ konjunkturutveckling och sämre återbetalningsförmåga hos kunder. 	Aros Kapital, Collector, ICA Banken, Ikano Bank, Marginalen, MedMera Bank, Nordax, Resurs Bank, Svea Ekonomi, TF Bank, Klarna, Qliro, Northmill.
Värdepappersbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Tillhandahåller finansiella tjänster som exempelvis värdepappershandel åt privatpersoner eller företag samt fond- och kapitalförvaltning. Intäkterna drivs av provisionsnetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av utvecklingen på värdepappersmarknaderna. 	Avanza, Carnegie Investment Bank, Erik Penser och Nordnet.
Leasingbolag (7 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamheten har fokus mot produkt och säljfinansiering. Majoriteten av dessa bolag är dotterbolag till stora icke-finansiella koncerner. Erbjuder koncernens kunder finansiering, vid köp av deras produkter, exempelvis bilar eller andra kapitalvaror. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbarhet mot utvecklingen inom den icke-finansiella verksamheten inom övriga koncernen. 	Lantmännen finans, OK-Q8 Bank, Volvofinans bank, De Lage Landen Finans, Siemens Financial Services, Telia Finance, Toyota Material Handling Commercial Finance.
Bostadskreditinstitut (8 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot bolån. Affärsmodellen bygger som regel på överlåtelse av bolån till ett närliggande företag som skapar och förvaltar investeringsprodukter för institutionella investerarens räkning. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av bolånemarknadens utveckling. Affärsmodell som är nischad på intjäning och finansiering. 	Borgo, Alma, Hemma i Sverige, Hypoteket, Simplex, Stabelo, Svensk Hypotekspension och Youple
Betaltjänstföretag (37 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Förmedlar ofta olika sorters betallösningar. De blir ofta kategoriserade som fintech-företag. De agerar ofta som en mellanhand mellan konsumenten och en traditionell bank. 	<ul style="list-style-type: none"> Operativa risker såsom it- och cyberrisker. Kan finnas risk för utsatthet mot penningtvätt. 	Några av de största är Bamboora, Trustly, Loomis, Nokas och Kivra.
Utländska filialer och dotterbolag (29 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Denna kategori består av svenska filialer och dotterbolag till utländska, ofta stora, bankkoncerner. 		De största är Nordea Bank Abp:s filial i Sverige, Nordea Hypotek, Danske Banks filial i Sverige, Danske Hypotek och DnB NOR Banks filial i Sverige.
Övriga banker och kreditmarknadsbolag (13 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Exempelvis medlemsbanker, företag vars verksamhet innefattar förvärv av förfallna fordringar, företag som erbjuder fakturabelåning. 		Kommuninvest, Svensk exportkredit, Forex, Hoist, AK Nordic, JAK Medlemsbank, Ekobanken medlemsbank, GCC Capital, Svenska Skeppshypotekskassan, BlueStep, Avida Finans, Nordiska kreditmarknadsaktiebolaget, Promentor Finans AB.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
Fax +48 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se